

FORDELE OG ULEMPER VED TIDLIG SÅNING AF VINTERBYG

Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne:
Danmark og Europa investerer i landdistrikterne

Miljø- og Fødevareministeriet
NaturErhvervstyrelsen

Den Europæiske Landbrugsfond
for udvikling af Landdistrikterne

LDP 2020

Se 'EU-kommissionen, Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne'

Såning af vinterbyg senest 7. september er et alternativ til pligtige efterafgrøder. Generelt anbefales tidlig såning af vinterbyg ikke, fordi risikoen er for stor. Afvej fordele mod ulemper og risici.

- Hvordan skal de nye regler om tidlig såning af vinterbyg bruges i praksis
- Økonomi
- Sortsvalg og udsædsmængde
 - Udsædsmængde
 - Lejesæd
- Ukrudtsbekæmpelse
- Sygdomme og skadedyr
 - Havrerødsot
 - Sneskimmel
 - Trådkølle
 - Knækkefodsyge
 - Bladsvampe

Tidlig såning af vinterbyg, dvs. senest 7. september, kan erstatte efterafgrøder. Se her, hvad du skal være opmærksom på, hvis du overvejer at så vinterbyggen tidligt!

- Såning før 7. september kan generelt ikke anbefales. Såning midt i september giver normalt større udbytte.
 - Tidlig såning bør aldrig ske, hvor agerrævehale, rajgræs og væselhale er et problem, samt hvor der generelt er meget græsukrudt. Der er få midler mod græsukrudt i vinterbyg.
 - Det forventes, at tidlig såning vil give en større variation i udbytterne mellem årene, da dyrkningen bliver mere følsom for udvintring, lejesæd, ukrudt, sygdomme og skadedyr.
 - Risikoen for manganmangel øges.
 - Havrerødsot vil optræde hyppigere, og risikoen er størst i milde områder og kystområderne. Vær opmærksom på bekæmpelsesbehovet om efteråret.
-
- Vinterbyg er den af vintersædsarterne der egner sig dårligst til tidlig såning. Såning 1. september giver lavere udbytte end såning midt i september. Såning før 7. september kan generelt ikke anbefales. Er det muligt anbefales det at vælge vinterhvede eller vinterrug til den tidlige såning.
-
- 4 ha. vinterbyg sået senest 7. september og indberettet senest 12. september erstatter 1 ha efterafgrøde.
 - Så efterafgrøder i alle marker, hvor der skal være vårsæd næste år. Så så meget vinterhvede og vinterrug som muligt senest 7. september, men vent med vinterbyggen.
 - For de fleste landmænd vil de økonomiske konsekvenser i valget af tidligt sået vinterbyg i stedet for etablering af efterafgrøde og efterfølgende vårbyg være neutrale eller negative.
 - Vær opmærksom på, om efterafgrøder i efteråret 2016 skal indgå i opfyldelsen af miljøfokusarealer.

- Vær opmærksom på kravet om minimum 2 eller 3 afgrøder for at få fuld arealstøtte.
- Hvis der er ligeså god økonomi i vårsæd som vintersæd på arealet – så vælg en vis andel vårsæd

[Til top](#)

HVORDAN SKAL REGLERNE OM TIDLIG SÅNING AF VINTERBYG BRUGES I PRAKSIS

De generelle fordele og ulemper ved tidlig såning af vintersæd er beskrevet i [PlanteNyt nr. 2135 om tidlig såning af vinterhvede](#).

Tidlig såning af vinterbyg er ud fra en udbyttmæssig betragtning ikke så interessant og må generelt frarådes.

ØKONOMI

Der skal høstes ca. fem hkg pr. ha mere i vinterbyg end i vårbyg for at give samme dækningsbidrag efter arbejde og maskiner som vårbyg inkl. etablering af efterafgrøder, når det forudsættes, at de afregnes til samme pris.

I forsøg på JB 1-3 har vinterbyg givet 5 hkg pr. ha mere end vårbyg. På JB 4 og JB 5-9 har udbyttet i vinterbyg været henholdsvis 2 hkg og 7 hkg højere pr. ha end i vårbyg.

Derfor vil økonomien i vinterbyg sået til normal tid typisk omtrentligt svare til økonomien i vårbyg plus efterafgrøde.

Da udbyttet i tidligt sået vinterbyg forventes lavere end udbyttet ved normal såtidspunkt, må tidlig såning af vinterbyg i stedet for såning af vårbyg med efterafgrøder frarådes.

SORTSVALG OG UDSÆDSMÆNGDE

Vinterbyg, er den vintersædsart som er mest følsom i en hård vinter. Vinterbyg vokser kraftigt vegetativt og har et lavt behov for vernalisering, derfor er der en betydelig risiko for, at afgrøden vokser meget kraftigt til i efteråret, når den sås tidligt. Et fremskredent vækststadium ved indgangen til vinteren øger risikoen for udvintring betydeligt. Ydermere fremmer en kraftigt udviklet afgrøde risikoen for manganmangel og angreb af svampesygdommene trådkølle og sneskimmel, hvilket igen øger risikoen for udvintring. Dette er årsagen til, at vinterbyg er afgrøden med det snævreste såvindue fra omkring en uge ind i september til den 25. september, med det optimale tidspunkt midt i september.

Vinterhvede og vinterrug er således bedre egnede til tidlig såning end vinterbyg, dels pga. den større robusthed, dels pga. muligheden for et merudbytte ved tidlig såning.

Vinterbyg bør ikke sås meget tidligt (før 1/9). Vælges det at så vinterbyg tidligt (1/9 – 7/9) er det

særligt vigtigt at vælge robuste sorter, der udvikler sig langsomt i efteråret og har en god overvintringsevne og tolerance overfor manganmangel. Viden om disse egenskaber er mangelfuld, man er henvist til at vælge sorter der har været på markedet i en årrække, og som dermed har bevist deres robusthed.

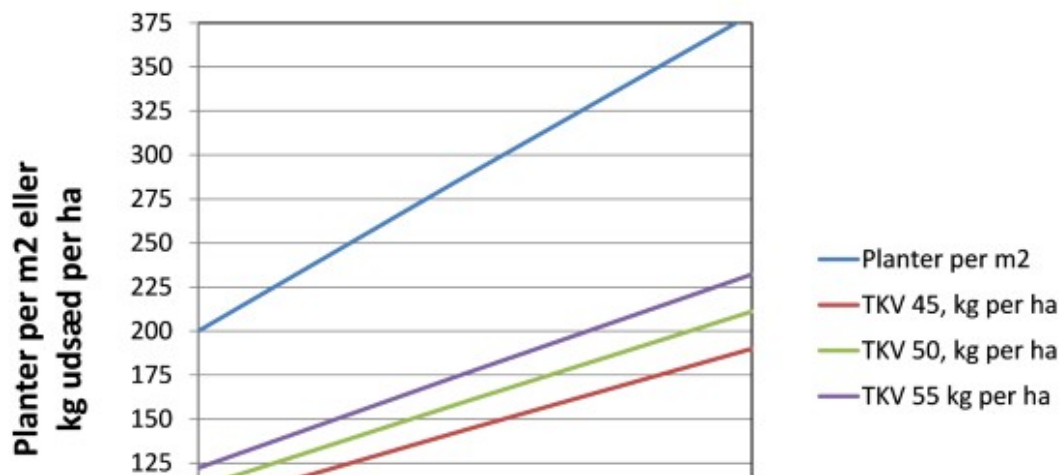
[Til top](#)

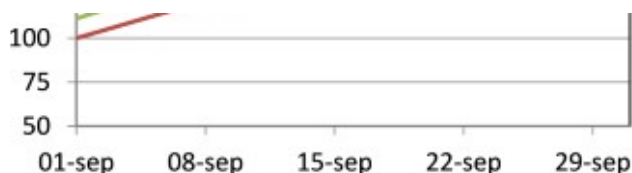
UDSÆDSMÆNGDE

Det anbefalede plantetal i vinterbyg ved såning midt i september er 275 – 300 planter pr. m², når de etableres i et optimalt såbed. Ved tidlig såning er der en betydelig risiko for, at plantebestanden bliver for tæt, og planterne presser hinanden opad, hvilket øger risikoen for udvintring, sneskimmel og lejesæd i afgrøden det følgende år. En tidlig sået plantebestand af passende tæthed fremmer derimod buskningen og udviklingen af en krybende vækst, som giver planterne bedre forudsætninger for at klare sig gennem vinteren.

I figur 1 vises anbefalede udsædsmængder i forhold til såtidspunktet. Udsædsmængderne gælder en gennemsnitlig dansk lokalitet. På kolde lokaliteter og i Nordjylland og Nordvestjylland hæves udsædsmængden, hvorimod udsædsmængden kan nedsættes på varmere lokaliteter og i det sydlige Danmark. Der markedsføres fire hybridsorter til sæson 2016-17, Mercurioo, Wootan, Trooper og Quadra. Den optimale udsædsmængde af hybridsorterne er væsentlig lavere, grundet deres høje pris. Producenten anbefaler at nedsætte plantetallet ved tidlig såning til 130 planter pr. m². Etableringen af få planter kræver omhyggelig tilberedelse af såbed og med selve såningen, det kan være vanskeligt at fordele så få planter jævnt langs sårækken.

I en ny forsøgsserie etableres hybrid og konventionelle sorter af vinterbyg, ved to udsædsmængder på 130 planter pr. m² og 220 planter pr. m². I forsøgene 2015-16 er der opnået et lidt større udbytte ved den lave udsædsmængde. Det understreger behovet for at gå ned i udsædsmængde, når vinterbyg etableres tidligt. Forsøgene overvintrede uden problemer og med en passende kraftig plantebestand. Forsøgsserien fortsætter de kommende år, og yderligere viden om vinterbygssorter ved tidlig såning indsamles.

Figur 1. Anbefalede plantetal, samt udsædsmængder ved tusindkornsvægte på henholdsvis 45, 50 og 55 og en markspiring på 90 pct. ved såning mellem den 1. september og den 1. oktober.

LEJESÆD

Tidlig såning fremmer risikoen for lejesæd, derfor er det vigtigt, at plantetallet tilpasses såtidspunktet. I foråret ved begyndende vækst tages der til stilling til behovet for vækstregulering, som afhænger af afgrødens tæthed. Tyske erfaringer viser, at det ikke er rentabelt at vækstregulere i efteråret.

UKRUDTSBEKÆMPELSE

I vinterbyg er der færre muligheder for at bekæmpe græsukrudt end i de øvrige vintersædsafgrøder. Tidlig såning af vinterbyg må derfor kraftigt frarådes, hvor agerrævehale, rajgræs og væselhale er et problem, samt hvor der generelt er meget græsukrudt. Læs mere om ukrudtsbekæmpelse ved tidlig såning i *Plantenyt* om tidlig såning af vinterhvede.

Se forslag til løsninger i '[Ukrudtsbekæmpelse i vinterbyg om efteråret](#)' og '[Ukrudtsbekæmpelse i vinterbyg om foråret](#)'. Ved tidlig såning bør der vælges doseringer i den høje ende af de angivne doser.

[Til top](#)

SYGDOMME OG SKADEDYR

Især havrerødsot fremmes af tidlig såning. Der vil dog være store variationer i angrebene mellem årene.

HAVRERØDSOT

Risikoen for havrerødsot er større ved tidlig såning. Havrerødsotviruset overføres til vinterbyg ved bladlusenes sugning i efteråret. Der ses flest angreb af havrerødsot i de mest milde områder af landet, hvor bladlusene trives bedst (figur 2).

Billede 1. Havrerødsot i vinterbyg. De angrebne planter er gule og udviser dværgvækst.

Det er forskelligt fra år til år, hvor mange bladlus der er i efteråret. For at kunne vurdere behovet for bekæmpelse, foretager planteavlskonsulenter fra ultimo september registreringer af bladlusangreb i tidligt såede vinterbygmarker i risikoområder i Danmark. Følg udviklingen af bladlus i [registreringsnettet](#). Tidligere års erfaring med udbredelsen af havrerødsot på egen ejendom og i lokalområdet kan bruges som en rettesnor for risikoen. Bedøm dine egne marker i efteråret for at vurdere, om der er behov for bekæmpelse af bladlus. Hvis der kommer mange bladlus i efteråret 2016, så vil en engelsk model beskrevet i [PlanteNyt nr. 2255](#), med beregning af [graddage](#) blive taget med ind i vurderingen af bekæmpelsestidspunktet. Hvis der er behov for bekæmpelse, vil én gang ofte være tilstrækkelig, men i varme efterår med mange bladlus kan der være behov for to behandlinger.

[Til top](#)

Figur 2. Det mildeste efterårsklima er i de sydlige og kystnære områder.

Billede 2. Havrerødsot i vinterbyg. Højre del af vinterbygmarken og forageren blev sprøjtet 5. november. Der blev sprøjtet sent, fordi nedbør umuliggjorde kørsel i oktober. I november blev der igen fugtigt og sprøjtning blev indstillet, så den sidste del af marken til venstre ikke kunne behandles.

SNESKIMMEL

Sneskimmel er kun relativt sjældent et problem, men fremmes af tidlig såning, fordi kraftig plantevækst og snelag fremmer svampen. Sneskimmel optræder ofte i markkanten, hvor der på grund af læforhold ligger sne i en længere periode i vinteren. Der er ikke længere midler som er godkendt til bekæmpelse af sneskimmel i efteråret.

[Til top](#)

TRÅDKØLLE

Vinterbyg kan angribes af trådkølle, som ses med års mellemrum. Angreb kan forekomme i kraftigt udviklede marker med forfrugt vinterbyg eller kun et vinterbygfrit år. Behandling mod sneskimmel har også effekt mod trådkølle. Der er ikke længere produkter på markedet til svampebekæmpelse i efteråret i korn.

KNÆKKEFODSYGE

Knækkefodsyge fremmes af tidlig såning, men har ikke været et problem i mange år. I vinterbyg er bekæmpelse af knækkefodsyge ikke aktuel.

BLADSVAMPE

Rustsvampe fremmes af tidlig såning, mens meldug fremmes af sen såning. Forsøg med bekæmpelse af bladsvampe om efteråret har oftest ikke været rentabel. Der er ikke længere produkter på markedet til svampebekæmpelse i efteråret i korn.

Kontakt din [lokale rådgivningsvirksomhed](#), hvis du vil vide mere om dette emne.